

Sygn. akt IV CZ 78/19

POSTANOWIENIE

Dnia 13 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

w sprawie ze skargi strony pozwanej
o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem
Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 7 grudnia 2007 r., sygn. akt I ACa (...)
w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości (...) K. w upadłości w S. -
poprzednio (...) K. w S.
przeciwko Gminie Miasta S.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 13 września 2019 r.,
zażalenia strony pozwanej
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 4 października 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

1. oddała zażalenie;

2. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2 700 (dwa tysiące siedemset 00/100) złotych tytułem kosztów postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 4 października 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) odrzucił skargę o wznowienie postępowania pozwanej Gminy Miasta S. zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 7 grudnia 2007 r., wydanym w sprawie z powództwa (...) K. w S. (obecnie w upadłości) przeciwko Gminie Miasta S. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli.

Sąd przyjął, że skarga o wznowienie postępowania została złożona z naruszeniem terminu określonego w art. 408 k.p.c. w jego pierwotnym brzmieniu. Nie podzielił również argumentów skarżącej co do niekonstytucyjności art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. poz. 187, dalej - „ustawa nowelizująca”), którą znowelizowano art. 408 k.p.c.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżyła w całości Gmina Miasta S., zarzucając naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 i art. 193 Konstytucji RP, art. 2 ustawy nowelizującej, art. 233 § 1 k.p.c. i art. 5 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dopuszczalność złożenia skargi o wznowienie postępowania jest ograniczona dwojakiego rodzaju terminami - trzymiesięcznym określonym w art. 407 k.p.c. (*a tempore scientiae*) oraz końcowym, liczącym od dnia uprawomocnienia się orzeczenia (*a tempore facti*, art. 408 k.p.c.). Termin końcowy określony w art. 408 k.p.c. ma charakter prekluzyjnego terminu procesowego; wyznacza on ostateczną granicę czasową, po upływie której nie jest dopuszczalne wznowienie prawomocnie zamkniętego postępowania, z zastrzeżeniem sytuacji, w której strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana. Służy on tym samym zabezpieczeniu stabilności prawomocnego orzeczenia, stanowiącej wartość chronioną zarówno na płaszczyźnie konstytucyjnej (por. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 listopada 2006 r., SK 19/05, OTK-A 2006, nr 10, poz. 154 i z dnia 13 października 2015 r., SK 63/12, OTK-A 2015, nr 9, poz. 146), jak i prawnomiędzynarodowej (por. wyrok Europejskiego

Trybunału Praw Człowieka z dnia 24 lipca 2003 r., *Ryabykh przeciwko Rosji*, nr 52854/99, ECHR 2003-IX).

Przepis art. 408 k.p.c. został zmieniony ustawą nowelizującą w ten sposób, że przewidziany w jego pierwotnym brzmieniu termin pięcioletni został wydłużony do lat dziesięciu. Z uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej (por. druk sejmowy VIII kadencji nr 932) wynika, że miała ona m.in. na celu realizację wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 września 2015 r., SK 21/14, OTK-A 2015, nr 8, poz. 122, w którym stwierdzono niezgodność art. 408 k.p.c. w pierwotnym brzmieniu z art. 77 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, w zakresie, w jakim przepis ten po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku nie pozwalał żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności wynikającej z naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r., nr 61, poz. 284, dalej - „EKPCz”).

Zgodnie z art. 2 ustawy nowelizującej przepis art. 408 k.p.c. w nowym brzmieniu stosuje się w sprawach, w których do dnia wejścia w życie tej ustawy nie upłynął termin określony w art. 408 k.p.c. w brzmieniu dotychczasowym, tj. termin pięcioletni liczony od dnia uprawomocnienia się wyroku. Strona może zatem powołać się na wydłużony dziesięcioletni termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania także wtedy, gdy wyrok uprawomocnił się przed wejściem w życie ustawy nowelizującej, jednak pod warunkiem, że do chwili wejścia w życie tej ustawy nie upłynęło jeszcze pięć lat od dnia uprawomocnienia się wyroku (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2017 r., V CZ 86/17, niepubl., z dnia 11 maja 2018 r., II CZ 19/18, niepubl. i z dnia 19 września 2018 r., I CZ 77/18, niepubl., a także - wydane w szczególnych okolicznościach - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2017 r., V CO 96/17, OSNC 2018, nr 11, poz. 106).

Wychodząc z tych założeń, Sąd Apelacyjny trafnie uznał, że skarga o wznowienie postępowania, mając na względzie datę uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku, została złożona z naruszeniem terminu przewidzianego w art. 408 k.p.c.

Na prawidłowość tej konkluzji nie rzutowały argumenty skarżącej związane z twierdzoną niekonstytucyjnością art. 2 ustawy nowelizującej. Niemożność skorzystania ze skargi o wznowienie postępowania, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia kierowanym przeciwko prawomocnemu wyrokowi, wynikająca z upływu końcowego terminu do wniesienia tej skargi, nie może być utożsamiana z pozbawieniem prawa do sądu w znaczeniu przyjętym w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, względnie z zamknięciem drogi sądowej w rozumieniu art. 77 ust. 2 Konstytucji RP. Gwarancje wynikające z prawa do sądu, w tym w aspekcie dostępu do sądu i uzyskania w sprawie merytorycznego rozstrzygnięcia, skarżąca zrealizowała uczestnicząc w postępowaniu w sprawie, w której wydano prawomocny wyrok. Postępowanie to obejmowało dwie instancje sądowe, wyposażone w pełną kognicję w zakresie gromadzenia i oceny faktów oraz dowodów, a także postępowanie kasacyjne przed Sądem Najwyższym. Prawo do sądu nie jest natomiast tożsame z możliwością zakwestionowania wydanego już przez sąd wyroku z tego powodu, że w przekonaniu strony wyrok ten jest wadliwy, co tym bardziej odnosi się do wyroku, który uprzednio uzyskał walor prawomocności. Relacje między art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, a kwestią zaskarżalności orzeczeń sądowych, nie są wprawdzie ujmowane jednoznacznie w orzecznictwie i doktrynie, kwestię zaskarżalności orzeczeń na poziomie konstytucyjnym reguluje jednak przede wszystkim art. 78 Konstytucji RP, który ustanawia uprawnienie do zaskarżania orzeczeń ograniczone do rozstrzygnięć wydanych w pierwszej instancji, a pośrednio również art. 176 ust. 1 Konstytucji RP, deklarujący model dwuinstancyjnego postępowania sądowego. Okoliczność zaś, że wyrok wydany na skutek przeprowadzenia postępowania sądowego ostatecznie okazał się dla skarżącej częściowo niekorzystny, nie lokuje się w płaszczyźnie wzorców konstytucyjnych wynikających z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP. Przepisy te wyrażają gwarancje o jednoznacznie procesowym charakterze i nie ustanawiają prawa do rozstrzygnięcia sądu, które odpowiadałoby żądaniom strony (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r., I PK 59/09, niepubl., i z dnia 1 grudnia 2017 r., I CNP 7/17 niepubl.).

Należało ponadto zważyć, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 września 2015 r., SK 21/14, na który powoływała się skarżąca, miał charakter

zakresowy i dotyczył jedynie szczególnej sytuacji, w której skarga o wznowienie postępowania została oparta na podstawie nieważności wynikającej z naruszenia art. 6 ust. 1 EKPCz, stwierdzonej ostatecznym wyrokiem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Skarżąca nie żądała wznowienia postępowania na tej podstawie, toteż nie mogła powoływać się na konsekwencje tego wyroku, abstrahując od ich prospektywnego charakteru wynikającego z zastosowania przez Trybunał Konstytucyjny klauzuli odraczającej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 28/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 31, i z dnia 26 września 2014 r., IV CSK 738/13, niepubl.). Realizując ów wyrok prawodawca ze względów systemowych i aksjologicznych zdecydował się na całościową zmianę art. 408 k.p.c. i - wykraczając poza granice stwierdzonej niekonstytucyjności - wydłużył końcowy termin do wznowienia postępowania w pełnym spektrum podstaw wznowieniowych. Przyjęcie takiego rozwiązania nie skutkowało jednak konstytucyjną koniecznością odniesienia go także do tych sytuacji, w których pięcioletni termin do wznowienia postępowania upłynął jeszcze przed wejściem w życie ustawy nowelizującej z tym skutkiem, by termin do wniesienia skargi, który uprzednio definitywnie upłynął, został ponownie otwarty.

Przyjmując rozwiązanie intertemporalne zawarte w art. 2 ustawy nowelizującej ustawodawca uznał, że stany, w których termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania upłynął jeszcze przed wejściem w życie ustawy nowelizującej, powinny pozostać ostatecznie zamknięte, co należy uznać za legitymowane z punktu widzenia wartości, jaką stanowi stabilność prawomocnych orzeczeń sądowych z perspektywy art. 45 ust. 1 i art. 2 Konstytucji RP, a także art. 6 ust. 1 EKPCz. Zaniechanie wystąpienia w tej mierze przez Sąd Apelacyjny z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego nie naruszało art. 193 Konstytucji RP, zważywszy, że przepis ten nie nakłada na sąd obowiązku wystąpienia z pytaniem prawnym każdorazowo wtedy, gdy domaga się tego strona, lecz uprawnia do jego skierowania, jeżeli wątpliwości co do konstytucyjności przepisu powźmie sąd rozpoznający sprawę (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 lutego 2008 r., II CSK 463/07, niepubl., i z dnia 10 marca 2011 r., II PK 245/10, niepubl. oraz *mutatis mutandis* wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego

z dnia 27 maja 2015 r., I OSK 2674/13, niepubl., i z dnia 25 stycznia 2018 r., I OSK 2422/17, niepubl.).

Za bezzasadny należało także uznać zarzut naruszenia art. 5 k.c. i związane z nim twierdzenia dotyczące zarzutu „nadużycia prawa w kontekście przedawnienia terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania” oraz pominięcia przez Sąd Apelacyjny kwestii dotyczących „uwzględnienia upływu czasu jako nadużycia prawa”. Wywody te należało uznać za trudne do zrozumienia, zważywszy, że termin określony w art. 408 k.p.c. nie jest materialnoprawnym terminem przedawnienia, lecz ma procesowy charakter, a tym samym jego upływ pociąga za sobą *ex lege* bezskuteczność podjętej przez stronę w tych warunkach czynności procesowej (art. 167 k.p.c.). W przypadku przekroczenia terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania bezskuteczność ta wyraża się w konieczności odrzucenia spóźnionej skargi przez sąd, co wynika z art. 410 § 1 k.p.c. Odrzucenie spóźnionej skargi stanowi zatem realizację przez sąd obligatoryjnej sankcji procesowej wynikającej wprost z przepisu ustawy, następuje bez względu na podniesienie przez którąkolwiek ze stron twierdzeń w tym zakresie i nie poddaje się ocenie w kategoriach nadużycia prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 k.c., względnie nadużycia uprawnienia procesowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2016 r., II UZ 75/15, niepubl.).

W związku ze złożeniem skargi o wznowienie postępowania po upływie końcowego terminu do jej wniesienia, na dopuszczalność skargi nie mogły mieć wpływu twierdzenia skarżącej dotyczące nieprawidłowości, do których miało dojść w postępowaniu zakończonym zaskarżonym wyrokiem, a także dowody powołane na okoliczność starań podejmowanych przez powoda w celu wykonania tego wyroku.

W odniesieniu do wywodów dotyczących wstrzymania wykonalności zaskarżonego wyroku, należało zwrócić uwagę, że właściwym funkcjonalnie do rozstrzygnięcia w przedmiocie wstrzymania wykonalności wyroku w razie wniesienia skargi o wznowienie postępowania (art. 414 k.p.c.), jest sąd, do którego właściwości należy rozpoznanie skargi. Ponadto, wstrzymanie wykonalności orzeczenia zaskarżonego skargą o wznowienie postępowania nie ma wpływu na

dopuszczalność skargi o wznowienie postępowania, toteż art. 380 k.p.c. nie mógł mieć w rozważanej sytuacji zastosowania, niezależnie od ostatecznego wyniku postępowania zażaleniowego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw